

PO 20. 5. 19:00 Moravské divadlo

MON 20 May 7.00 p.m. Moravian Theatre

Jean-Claude Carrière

NENÁPADNÝ PŮVAB

BURŽOAZIE

THE DISCREET CHARM
OF THE BOURGEOISIE

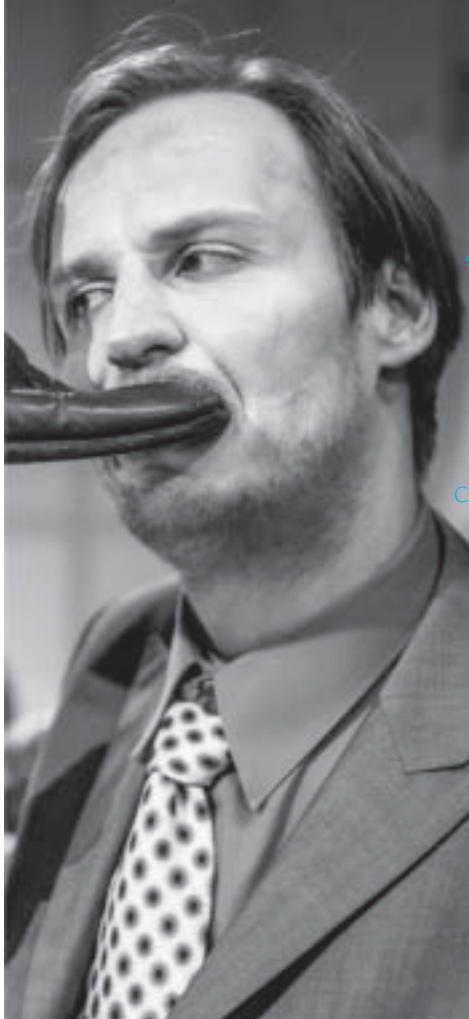
Národní divadlo Brno

/ Divadlo Reduta

National Theatre Brno

/ Reduta Theatre

autor **author**

Jean-Claude Carrière

dramatizace

dramatization

Jan Mikulášek,

Dora Viceníková

dramaturgie

dramaturge

Dora Viceníková

scéna a kostýmy

stage design and costumes

Marek Cpin

výběr hudby

music supervision

Jan Mikulášek

režie

directed by

Jan Mikulášek

česká premiéra 7. 6. 2012

Czech premiere 7 June 2012

hrají

cast

Ondřej Mikulášek

Dita Kaplanová

Zuzana Ščerbová

Petra Bučková

Jiří Vyoralék

Jiří Kniha

Petr Jeništa

Jakub Gottwald

Jan Hájek

Režisér Jan Mikulášek v tandemu s dramaturgyní Dorou Viceníkovou záměrně nevytvořili divadelní repliku slavné filmové předlohy, ale jejich *Nenápadný půvab buržoazie* je volnou adaptací Buñuelovy poetiky, jejíž kořeny leží v surrealismu. I když název inscenace odkazuje ke konkrétnímu filmu, výsledkem je skrumáž témat, jimiž byl Buñuel fascinován a přitahován. Odhaloval nové možnosti filmového jazyka, zkoušel rozličné narativní struktury; jeho díly prostupuje potřeba svobody, nesmiřitelnost vůči pokrytectví, vůči společenským konvencím, ale i zaujetí iracionalitou, náhodou a fenomény, přesahujícími běžnou lidskou zkušenost. Tyto motivy pak tvůrci propojili také s citacemi dalších textů (např. Umberta Eka, Elfride Jelinek a dokonce se objeví i nedávný pamflet dramaturga a dramatika Jana Vedrala proti jevištním adaptacím filmů) a podařilo se jim je vměstnat do příběhu skupinky přátel z vyšší společnosti, kteří se neustále snaží sejít ke společnému obědu, večeři nebo zajít na čaj. Jejich pokusy však vždycky končí neúspěchem, zapříčiněným většinou velmi zvláštními až absurdními okolnostmi. Mikuláškovi se za vydatné pomoci jeho dvorního scénografa Marka Cpina a díky bravurním kracím převážně hostujících herců podařilo stvořit náročnou podívanou plnou sugestivních obrazů, jakousi koláž nesmyslných situací, které varírují rozmanité lidské obsese.

The director Jan Mikulášek accompanied by the dramaturge Dora Viceníková purposely avoided creating a replica of the famous film; their *Discreet Charm of the Bourgeoisie* is rather a loose adaptation of Buñuel's poetics rooted in surrealism. Even though the title of the production refers to the particular film, the production is a mixture of motives and themes that attracted and provoked Buñuel. He explored new possibilities of the film language, tried different narrative structures; his need for freedom, intransigence towards hypocrisy and social conventions pervade his oeuvre. One can also see his preoccupation with phenomena exceeding the everyday human experience. The creative team of the production managed to get all this into a story of group of people from higher society incessantly trying to meet each other for lunch, dinner or just a cup of tea. However, their attempts are always a huge failure due to some usually very weird or even absurd circumstances. Mikulášek, with the great help of his long-time associate stage designer Marek Cpin and the excellent performances of the mostly guest actors, succeeded in creating a demanding spectacle full of forceful images, a collage of nonsense situations varying the diverse human obsessions.

Mikulášek tvořil s Buňuelem ze snu, hnusu a nadreálna

Mikulášek vlastní inscenaci snaží proplétat pověstnou Buňuelovou surrealistickou poetikou a groteskními výstupy s mnoha nelogičnostmi. Zajímavostí je, že tak jako sny nepotřebují slova, ale jsou to spíše skrumáže obrazů i představ, také v této zhruba sedmdesátiminutové inscenaci tvoří mluvené projevy zcela minimální plochu. Devět herců, někdy číšníků jindy těch naoko nóbl hostů, se tady vyjadřuje spíše pohybovými etudami, expresivní mimikou, kterou také zesiluje mrtvolně bělostné líčení jejich tváří.

Ostatně i tady je navrch na výsledku znát nejen Mikuláškovu setrvalá fascinace filmem, ale také výtvarným uměním. Toto místy přizračně svícené divadlo občas připomíná názvuky němých grotesek i šíleně sestavených obrazů surrealistů, kteří často nijak nerespektovali prostor, logiku ani čas.

Stejně tak Mikulášek sestavil podivně se odvíjející, naoko alogické ale zároveň umně propojené a kompaktní pásmo, které publikum zřejmě nenechá lhostejným, i když tady chybí příběh, hutné dialogy, gradované finále a podobné záležitosti, na které je hlediště zvyklé u konvenčního divadla.

Inscenace totiž žongluje s několika tématy jako je výsměch zbohatlíkům a snobům na jakýkoliv způsob, střílí se tady z bizarní sexuality a perverze a nakonec to schytá také církev.

(...) Není to věru uhlazeně zábavná podívaná podobně jako závěrečný mumraj kléru s pomoučenými nosy a v extázi. Ostatně se v závěru večera konstatuje, že by tady bylo vše hezké, kdyby tady nebyli lidi a nekazili a neotravovali vše kolem právě svými obsesemi, nenažranosti, vášněmi a mocí obecně.

Luboš Mareček, Aktuálně.cz / 12. 6. 2012

Mikuláškovy velké žranice

Ze slavného filmu si především bere základní situaci – hostinu jako metaforu trapného přežívání. Při ní se schází skupinka podivných existencí, které hrají neméně podivné hry. Žádný třídní osten tu však necítíme. Ti, o které jde, jsou především reprezentanti programového cynismu a ubožáctví. Jsou uzavřeni v jakýchsi odvrácených kulísách života, který tak nemůže být nic jiného než permanentní a neřešitelné faux pas. Toto slovní spojení také výmluvně svítí na jedné ze stěn, které drží opěrky – skutečně se nacházíme v provizoriu, jež se může kdykoliv zřítit.

(...) Výtečná kolektivní souhra Mikuláška evidentně baví zkoumat anatomii mezních situací, jejich zrod i často absurdní vyústění. A vychází mu stylově pozoruhodný tvar, který se pohybuje mezi etudami těžícími ze základní divadelnosti a až surreálně laděnými obrazy. Třeba jako ten závěrečný, kdy se všichni promění v řeholníky a dávají si „lajnu“.

Má ovšem také hereckou sestavu, která udrží styl tohoto zvláštního pojetí. Základem je výtečná kolektivní souhra, nad níž pravidelně vystřelují nejrůznější sólo výstupy, například v drastických klauniádách exceluje trojice Petr Jeništa, Jiří Vyorálek a Jan Hájek a velký smysl pro rozvíjení absurdních situací projevují všechny tři herečky. Dita Kaplanová, Zuzana Ščerbová a Petra Bučková se rvou o cokoliv jako o život, drží dekorum za všech okolností a vzápětí se nechají škrtit i dusit, pojídadají kravaty i ubrus, svlékají se a válejí po zemi, projevují emoce i perverzní lhostejnost. Jsou to vrcholně komediální výkony, ovšem prostřižené do vypjaté grotesky.

Jana Machalická, Lidové noviny / 12. 6. 2012

Krutý půvab

Mikulášek se jako režisér prosadil především výrazně stylizovanými inscenacemi klasiky a románovými dramatinizacemi. S Nenápadným půvabem se vydává směrem k autorskému divadlu, které je skutečně spíše etudou na téma než adaptací proslulého filmu – a zdá se, že se mu na volnějším poli výrazně daří. Zároveň si ponechává to, čím se jeho nejlepší inscenace vyznačovaly vždycky: pečlivou hereckou souhru v podání výtečných ansámblových hráčů i výraznou výtvarnou stránku z dílny jeho dvorního scénografa Marka Cpina. Nenápadný půvab buržoazie je neotřelým moderním divadlem, jaké není na našich scénách k vidění často. Náročnější divák by si jej neměl nechat ujít.

Michal Zahálka, Hospodářské noviny / 20. 6. 2012

Mikulášek tries to intertwine the famous Buñuel's surrealist poetics with elements of slapstick and number of absurdities. It is interesting that just like dreams don't need words but function rather as series of images and fantasies, this seventy-minute-long production also uses words quite rarely. Nine actors, sometimes portraying waiters, other times seemingly posh guests express themselves mainly in physical etudes and vivid facial expression which are enhanced by their white make-up. (...) It is not a polished and entertaining spectacle just like the final bedlam of ecstatic clergy with floured noses. After all, one of the final phrases of the evening is that everything could be really nice if people were not here and would not damage and bother everything around with their obsessions, greediness, passions and power in general.

Luboš Mareček, Aktuálně.cz / 12 June 2012

Více informací o režisérovi na s. 50 a o Divadle Reduta na s. 54.

More info about the director on page 50 and about Reduta Theatre on page 54.

Splnil se nám sen!

Rozhovor s Dorou Viceníkovou a Petrem Štědroneřem

V roce 2005 byla po několikaleté přestávce po rozsáhlé rekonstrukci znovuotevřena budova Divadla Reduta – nejstarší brněnské divadelní scény. V tomto roce sem nastoupil jako umělecký šéf Petr Štědroň, po dvou letech se k němu jako dramaturgyně a jeho zástupkyně připojila Dora Viceníková, která před tím v letech 2005–2007 působila jako dramaturgyně Mahenovy činohry Národního divadla Brno. Během několika let se jim z Divadla Reduta podařilo vybudovat výjimečnou, progresivní scénu, ve které – řečeno bez nadsázky – vzniká to nejlepší, co v českém divadle lze v současnosti vidět. Reduta byla v posledních dvou letech nominována na Cenu Alfréda Radoka v kategorii Divadlo roku, jednotlivé inscenace se setkávají s výjimečnými ohlasy u odborné kritiky i veřejnosti. V tomto roce Petr Štědroň s Dorou Viceníkovou zvítězili v konkursu na nové vedení pražského Divadla Na zábradlí, které od příští sezony povedou, a brněnskou scénu tak opustí. Nabízí se tedy prostor ke krátkému bilančnímu rozhovoru.

Jak jste se vlastně oba ke svým pozicím v divadle Reduta dostali? Co vás svedlo dohromady? A netrpíte někdy „ponorkovou nemocí“?

Začínali jsme na postech dramaturgů Mahenovy činohry a s nástupem Daniela Dvořáka na pozici ředitele Národního divadla Brno jsme vyhráli konkurz na vedení Divadla Reduta, jejíž tvář byla nevyhraněná. Vlastně tu byl jen krásně a nákladně opravený dům, ve kterém se občas hrálo. Je nám opravdu ctí, že za těch šest let našeho působení z Reduty vznikl nepřehlédnutelný divadelní prostor.

Jak fungovalo Divadlo Reduta institucionálně v rámci Národního divadla Brno? Nebývá vždy zvykem, že se v rámci několikاسوبorových divadel či podobných institucí vyprofiluje takto výjimečná scéna, která dokáže prezentovat atraktivním způsobem současné divadelní trendy.

Tento model není obvyklý u nás, nutno podotknout, že v zahraničí je běžný. Zásadní byla od počátku naše autonomie, umělecká, ale i ekonomická. Z počátku jsme se museli bránit před různými, i likvidačními tendencemi zvnějšku, ale bohužel i zevnitř instituce. Upřímně řečeno, byl to každodenní boj, neboť takový kolos, jako je NDB, funguje v zajetých kolejích a my jsme ty naučené a léty prověřené postupy bořili nejen v estetických, ale i v provozních kategoriích. Ale nemá význam vzpomínat

na dennodenní hádky o prkotinách, které toto vybočování z normy přinášelo. Fakt je, že jsme si vydobyli svobodný prostor pro rozvíjení divadla, které, jak říkáte, prezentuje současné divadelní trendy. A nutno dodat, že i tato tendence – sledování současných textů a trendů divadla – je zakotvena ve zřizovací listině NDB, takže jsme vlastně splnili zadání.

Jaká vlastně byla počáteční koncepce činnosti a směřování divadla Reduta? Byla už od začátku jasná profilace na současnou či autorskou tvorbu, oslovování výrazných režijních osobností zejména střední a mladší generace tvůrců? Nebo jste k tomu dospěli postupně?

Tak dramaturgicky vyprofilovaná podoba s výraznými režijními přístupy a vyprofilovaným okruhem herců je samozřejmě výsledkem předchozích snah, pokusů a omylů. Nicméně z každé chyby nebo přešlapu se poučíte, k divadelnímu tvaru se nedá dospět od čistého stolu. Tato koncepce se opírá o naše zkušenosti se zahraničním divadelním uměním, které jsme zkombinovali s naším estetickým cítěním, vírou v divadlo jako živé, reflektující médium.

Jací diváci vlastně Redutu navštěvovali?

Redutní divák je opravdu různorodý, což plyne i ze svazku s Národním divadlem Brno – existují abonentní skupiny, které se přelévají napříč domy. Nicméně diváci, kterým naše divadlo konvenuje, odhadujeme v rozmezí student až čtyřicátník. Je to divák přemýšlivý, který vyžaduje od divadla intelektuální vklad.

Budova divadla působí vlastně takovým zvláště rozpolceným dojmem. Její exteriér – vzhledem k historii stavby – zachovává svou určitou historickou podobou a jako by navenek říkal: Jsem místem pro konzervativního diváka. Interiér je ale zcela jiný, byl moderně zrekonstruovaný, prostory jsou členité, nabízejí možnosti pro řadu aktivit. Necítili jste někdy určitou bariéru v tomto kontrastu? Nemuseli jste někdy překonávat onu historičnost (a konzervativnost) „fasády“, která jako by svým způsobem odrazoval mladé, nezávislé diváky?

Prostor divadla je opravdu velkolepě zrekonstruovaný, ve velkém gestu. To s sebou přináší i jistá úskalí, ne každá akce se do tohoto prostoru hodí, není to prostor, ve kterém lze zdomácnět. Tuto jistou exkluzivitu prostoru jsme se snažili využívat i nabourávat. Prostor jsme obohacovali řadou konfrontativních výstav, site-specific projektů a jiných paradivadelních aktivit, které souvisely s celkovým konceptem, celkovou dramaturgií.

Které tituly uvedené v repertoáru Divadla Reduta byly vašimi „srdečními“? Víím, že je to asi těžká otázka...

Víme, že to bude znít neskromně a namistrovaně, ale v posledních dvou sezonách nevznikl titul, který by nám nebyl blízký nebo se vymykal původnímu očekávání. Naše dramaturgie opravdu nebyla nahodilá, všechny tituly jsme pečlivě připravovali a promýšleli. „Srdcovými“ jsou všechny inscenace Honzy Mikuláška, Kabaret Kafka i Anna Karenina Daniela Špinara, Jules a Jim Anny Petrželkové...

Nyní opouštíte Redutu v její největší formě. Není vám to trochu líto? Budete i nadále nějakým způsobem s divadlem spolupracovat?

Opouštění Reduty je opravdu bolestivá věc, podařilo se nám vybudovat divadelní dům s jasnou dramaturgií, sehraným hereckým týmem, fungujícím technickým zázemím, ekonomickou prosperitou. Málolteré české divadlo získává pozvání ze zahraničí, nám se to pravidelně dařilo a stále daří. Vrcholem v tomto směru je pozvání na Salzburger Festspiele, snad nejslovnější evropský divadelní festival. Za tím vším zavřít dveře je pro nás ještě v tuto chvíli skoro nepředstavitelné. Zároveň je to krok, který je asi logický a potřebný – zřejmě nejde ustrnout na jednom místě, pro jakýkoliv posun je potřeba vystavovat se novým impulsům, rizikům, úkolům, situacím... S Redutou o další spolupráci neuvažujeme, přijde nějaký nový tým, s vlastním viděním a pojetím divadla.

Už se ví, kdo na vás naváže a Redutu po vás převezme?

Toto rozhodnutí padá na hlavu novému řediteli, na kterého stále čekáme.

Od příští sezony nastupujete společně do pražského Divadla Na zábradlí. S jakou koncepcí sem přicházíte? Přece jen: Divadlo Na zábradlí má celkově jiné „dispozice“ než divadlo Reduta. Ať již jde o prostor, tradici, kontext a konkurenci pražských divadel...

Domníváme se, že Vámi zmíněná rozdílnost je jen zdánlivá. Divadlo Na zábradlí zažilo nejslavnější etapy za působení velkých režisérů, kteří razili cestu autorsko-režisérskému typu divadla. I naše koncepce má ve svém štítě autorské divadlo, tedy divadlo, které hledá, nesází na osvědčené texty, ale vrhá se hlavou do propasti s cílem udělat divadlo i z textů, které se zdánlivě jevištnímu ztvárnění vzpírají. Chceme „Zábradlí“ proměnit ve scénu velkých témat, spíše než známých a dokolečka opakovaných příběhů, zvát odvážné režiséry, kteří se na tuto cestu plnou nástrah vydají s námi. Máme velké štěstí, že našim kamarádem a zároveň kmenovým

režisérem DNz je Jan Mikulášek, s nímž máme toto vidění divadla a světa společné.

S kterými dalšími osobnostmi byste rádi dále spolupracovali? Budou to režiséři, které známe z Reduty?

Z velké části půjde samozřejmě o tvůrce, s nimiž jsme spolupracovali a vzájemně si rozumíme. Z těchto tvůrců bychom zmínili například J. A. Pitínského, Aničku Petrželkovou, Arnošta Goldflama nebo Rastislava Balleka. Z nových jmen pak s námi prostor Divadla Na zábradlí budou dobývat Jiří Havelka, Jan Nebeský a další.

Co např. spolupráce se zahraničními tvůrci? Víím, že je to náročné především s ohledem na finanční podmínky, ale kdybyste je nemuseli brát v potaz, našly by se nějaké osobnosti, které byste ke spolupráci rádi přizvali?

Díky našim dalším aktivitám (Dora je dramaturgyní Mezinárodního festivalu Divadlo v Plzni a Petr šéfdramaturgem Pražského festivalu německého jazyka – pozn.) chceme upnout síly především do německo-jazyčných oblastí, ale i do Maďarska a Polska. Tam se nacházejí velice kvalitní divadelní scény, svými nároky na sebe i diváka bohužel nesrovnatelné s českým prostředím. Několik takových koprodukcí se nám podařilo zrealizovat již v minulosti. Určitě v tomto směru nepolevíme.

Vím, že to asi není nejlepší otázka na závěr, ale je něco, čeho se obáváte?

Pocity těšení se a obav se v nás perou docela vyrovnaně. Když opouštíte místo, které máte rád a ujíždíte směrem do neznáma, asi to nemůže být jinak. Splnil se nám sen, kdybychom si jej troufli snít. S tím souvisí nadšení, očekávání, ale i obava, zda obstojíme, zda se nám podaří rozvíjet naši koncepci divadla v novém prostoru a s jinými lidmi... Je to velká změna, jejíž konkrétní podobu si stále ještě nedokážeme představit.

Díky za rozhovor Pavla Bergmannová